

УДК 366.637

DOI https://doi.org/10.32689/maup.philol.2025.2.5

Оксана КОСЮК

доцент кафедри соціальних комунікацій,
факультет філології та журналістики,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
ORCID: 0000-0001-8093-1961

**СПІВПРАЦЯ УКРАЇНСЬКИХ ТА КИТАЙСЬКИХ МЕДІА
НА ТЛІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ 2022–2025 РР.**

Китай закономірно претендує на роль флагмана цивілізованого світу, тому налагодження стосунків із Піднебесною надзвичайно важливе. Оскільки українські та китайські ЗМІ не співпрацювали з часів заснування й розквіту Харбіна (1898–1945 рр.), цю можливість медіаекспертам доводиться відроджувати з нуля. На заваді стають, з одного боку – Великий китайський фаєрвол (сукупність засобів для внутрішнього обмеження доступу до інтернету), з іншого – відсутність наукових досліджень – не тільки зі стратегій партнерства ЗМІ, а й цілком і повністю. З усім тим, мета пропонованої розвідки – зафіксувати двосторонні дискусії щодо можливостей кооперації медіа Китаю та нашої держави під час російсько-української війни 2022–2025 рр., визначити їх основні тенденції, проблеми, стратегії та висновки й окреслити, за можливості, певні перспективи.

Увагу студії зосереджено на резюмуваннях вже опублікованих напрацювань авторки (2022–2025 рр.); аналізі роботи столичного круглого столу «Як китайськомовні медіа висвітлюють війну в Україні» (2022 р.); публікаціях та доповіді китайського теоретика й практика журналістики Лу Сяюня на семінарі Українського католицького університету «Глобальна Україна» (2023–2024 рр.); інтерв'ю на платформі «Армія TV» завідувача кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету Віктора Константинова (2024 р.); висновках підсумкового моніторингу незалежної громадської організації «Детектора медіа» «Що пишуть про Україну та російську агресію медіа КНР, Гонконгу і Тайваню» (2024 р.) та ін.

В результаті ефекту всеохопної дискусії з'ясовано, що материкові ЗМІ Піднебесної такі залежні від режиму (хоч це й не дуже впливає на їх ставлення до нашої держави). Стовідсотково проукраїнські міжнародні медіа з китайськомовними представництвами (включно із тайванськими й гонконзькими). Саме вони, залучаючи збалансовану експертизу, називають речі своїми іменами й дають вичерпну інформацію про мілітарні протистояння. Однак для покращення ситуації слід акредитувати китайських журналістів безпосередньо на війну, налагодити співпрацю з тамтешніми блогерами, фрилансерами та розлогою діаспорою, задіюючи при цьому україномовних експертів нової генерації, що лінгвістично не пов'язані із проросійським лобі. Поки що, станом на 2025 рік, навіть державні ЗМІ КНР, на відміну від російської пропаганди, не намагаються на офіційній відмові від територій або зміні політичного режиму, тому ефективне налагодження співпраці з китайськими ЗМІ – запорука формування позитивного іміджу України.

Ключові слова: війна, ЗМІ, Китай, комунікація, стереотип, Україна.

Oksana Kosiuk. SPECIAL FEATURES OF COOPERATION BETWEEN UKRAINIAN AND CHINESE MEDIA IN THE CONTEXT OF THE FULL-SCALE WAR IN UKRAINE IN 2022–2025

China naturally claims to be the leader of the civilized world, so establishing relations with China is extremely important. As Ukrainian and Chinese media have not cooperated since the founding and prosperity of Harbin (1898–1945), media experts have to revive this opportunity from scratch. There are two obstacles; on one hand, it is the Great Chinese firewall (a set of tools for internal restricting access to the Internet) as well as lack of research not only in strategies of media partnership but total and complete absence of them. Nevertheless, the purpose of this study is to record bilateral discussions on the possibilities of media cooperation between China and our country during the russian-Ukrainian war in 2022–2025, identify their main trends, challenges, strategies and conclusions, and outline, if possible, some perspectives.

The study focuses on the conclusions made in the author's published works (2022–2025); the analysis of roundtable discussion «How the Chinese speaking media cover the war in Ukraine» (Kyiv, 2022); publications and a speech by Chinese theorist and practitioner of journalism Xiaoyu Lu at the first Global Ukraine seminar held by the Ukrainian Catholic University (2023–2024); the interview on «Armiia TV» platform given by Viktor Konstantynov, head of International Relations and Foreign Policy Department at Institute of International Relations, Kyiv National University (2024); summary of the final monitoring «What media of China, Hong Kong and Taiwan write about Ukraine and russian aggression» conducted by the independent NGO Detector Media (2024 p.) and others.

As a result of the comprehensive discussion, it was found out that the mainland media of China are still dependent on the regime (although this does not greatly affect their attitude towards our country). International media with Chinese-language branches (including Taiwanese and Hong Kong) are 100 per cent pro-Ukrainian. They are exactly those media that use balanced expertise and call a spade a spade, provide comprehensive information about military confrontations. However, in order to improve the situation, it is necessary to accredit Chinese journalists directly to the war, to establish cooperation with local bloggers, freelancers and the vast diaspora, while engaging new generation Ukrainian-speaking experts who are not linguistically linked to the pro-Russian lobby. So far, as of

2025, even the Chinese state media, unlike Russian propaganda, do not insist on official rejection of territories or changing the political regime, so effective cooperation with the Chinese media is a key to building a positive image of Ukraine.

Key words: China, communication, mass media, stereotype, Ukraine, war.

Постановка проблеми. У попередній публікації ми здійснили аналіз медіа Піднебесної («Сінхуа», «Женьмінь жибао» та ін.), й пересвідчилися, що вони не настільки заангажовані, як заведено вважати, навпаки – презентують майже взірцеве виробництво новин [4, с. 32–37]. Експертна діяльність міжнародних правових медіаорганізацій теж, як виявилось, опирається на стереотипи й працює, на наш погляд, украй неточно (щоб не казати – халатно). З огляду на засвідчене, можна засумніватися і в шаблонах щодо позиції Китаю стосовно війни в Україні, і в медійних призмах, які все це висвітлюють.

Перші (після російського повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року) реакції українських медіаекспертів на можливості співпраці зі ЗМІ Піднебесної були вкрай негативними: аналітик проекту «Sinopsis» Катержина Прохазкова в інтерв'ю «Суспільному» твердила, що китайські масмедіа «втрачені для нас» [7], а президент «Ліберально-демократичної ліги України» Артур Харитонов заявив: «Єдине, що ми можемо, що нам необхідно зробити, – вже давно накласти санкції на China media group, Phoenix TV та на всю китайську пропаганду» [2]. Однак для частини українського соціуму та більшості науковців ці резюмування виявились непереконливими. Дипломати й учені стали об'єднуватись для ведення професійних дискусій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проте, як виявилось, фахівцям немає від чого відштовхуватися: ефір заповнюють повідомлення про ворожість Китаю та його про-російські позиції, а кількість наукових досліджень майже дорівнює нулю. Крім розвідок у царині міжнародних відносин (І. Кіпцар В. Величко, В. Кіктенко, В. Урусов, О. Дроботюк, О. Олійник, С. Юйхуа, О. Микал, М. Любіна, Л. Альгрен Ф. Юцзюнь) й переважно тенденційних публікацій журналу «Україна-Китай», приміром, ювілейних матеріалів про Українську службу Міжнародного радіо КНР [6, с. 142–144] – відшукати щось і досі важко. Хоча можна звернути пильнішу увагу на лінгвістичне дослідження М. Леврінц «Компаративний корпусний аналіз висвітлення російсько-української війни в англомовній східній і західній пресі», у якому з'ясовано, що, на відміну від європейських ЗМІ, які виявляють непохитність позиції в засудженні агресивних дій з боку Росії, азій-

ські джерела (а отже – й КНР) акцентують політику нейтралітету [5, с. 1].

Мета та завдання дослідження. Намір нашого розслідування – зафіксувати двосторонні дискусії щодо можливостей співпраці медіа Китаю та нашої держави під час російсько-української війни, визначити їх основні тенденції, проблеми, стратегії та висновки й окреслити, якщо це можливо, певні перспективи. Розвідка здійснюватиметься за хронологічним критерієм.

Виклад основного матеріалу. Перша студія (робота круглого столу «Як китайськомовні медіа висвітлюють війну в Україні») відбулася за сприяння Інституту сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України, Української асоціації китаєзнавців та Видавничого дому «Гельветика» 29 серпня 2022 р. [11, с. 2022]. У диспуті брали участь Девід Бандурскі, директор дослідницької платформи China Media Project; Роуз Лувеї, експертка Школи комунікацій Баптистського університету Гонконгу; Чун Цзянь, професор Сінгапурського національного університету; Євгенія Гобова, молодший науковий співробітник Інституту сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України; Олексій Коваль, журналіст-міжнародник та член правління Української асоціації китаєзнавців; Кирило Чуйко, директор курсів усного (послідовного та синхронного) перекладу з китайської мови при Інституті сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України. Модерувала форум Ізабель Хілтон, засновниця платформи China Dialogue.

Як результати полеміки можна виокремити наступні висновки: китайським ЗМІ різних форм власності усе ще бракує незалежної експертизи (задля дотримання балансу думок цитуються переважно висловлювання офіційних осіб, котрі підтримують провладні інтереси – без перевірки фактів (однаке, загально-відомо – саме офіційні дані, що вважаються першоджерелами, перевірити украй важко, щоб не казати – неможливо)); позитивний результат дає співпраця з міжнародними медіа, які мають китайськомовні представництва; пишучи про війну після повномасштабного вторгнення, не варто відволікатися на ізраїльський, сирійський та інші конфлікти, а прицільно зосереджуватись на Україні; доречно також збільшувати кількість акредитованих на війну китайських медійників, активніше контактувати з менш залежними

від системи фрилансерами й блогерами, а також міжнародними брендами – джерелами касового тиражування інформації; не завадить і налагодження стосунків з розлогою діаспорою Піднебесної; варто, крім того, комплексніше задіювати україномовних експертів нової генерації, що лінгвістично не пов'язані із проросійським лобі; особливо плідним має стати поширення персональних історій українців, навіть не політичного характеру, адже вони не вловимі для цензури; однак найпотужніший важіль впливу – прямий діалог та підписання угод між лідерами Піднебесної та України.

З часу проведення форуму ситуація (в плані покращення) суттєво не змінилась – висновки обговорення й надалі лишаються актуальними. Однак є зрушення на рівні співпраці українських та китайських ЗМІ. Наочний приклад такої співпраці і якісного, за сукупними параметрами, продукту – публікація Лу Сяюня «Хроніки сьогоденного Києва». Вперше нарис (мовою оригіналу) опубліковано на платформі 三联生活周刊 (Lifeweek), а згодом (в українському перекладі Оксани Осмачко) у журналі «Україна–Китай» 2023 року. Об'ємний допис охоплює різноманітні історії: нашого національного спротиву межі тисячоліть; сучасних громадських організацій, цивільних та військових українців; політикуму (зокрема – Володимира Зеленського), постраждалих від війни міст, сіл та столиці України – Києва. «Незважаючи на суперечливу інформацію з різних джерел та запеклі дебати, ми все ще дуже мало знаємо про те, що саме відбувається в Україні, – зізнається Лу Сяюнь. – <...> Я не можу придумати більш відповідного способу розказати про цю війну, ніж із позиції щоденного життя українців, розуміння їхніх тривог, опису їхньої долі та вибору. Це не демонстрація картин чужої війни з моєї точки зору, а хроніка української буденності» [9, с. 83].

Ще через рік за вислідом публікацій Лу Сяюня в Українському католицькому університеті відбувся семінар «Глобальна Україна», на якому китаєць виголосив пленарну доповідь, однак тепер вже з позицій власного соціуму [8]. Зовнішньополітична стратегія Піднебесної, в його інтерпретації, давно вийшла за межі усталених стереотипів. Виявилось, що повномасштабне вторгнення стало для керівництва Китаю і його мешканців не просто новиною (про яку довідались із засобів масової комунікації), а справжнім шоком: лідери готувалися до загострення російсько-українського конфлікту, однак ніколи не думали, що це буде

велика бійня. «Якими б не були коливання китайської влади, два пункти для неї лишаються фундаментальними: повага до територіальної цілісності України та припинення війни й пошуки політичного розв'язання», – наголосив Лу Сяюнь. Додатково він підтвердив такі фактори: Китай рішуче проти застосування ядерної зброї й не постачає мілітарних припасів ні в Росію, ні в Україну (хіба через третіх осіб – за їх ініціативами); він однаково зацікавлений у нормальних стосунках з обома учасниками конфлікту (тому просить міжнародні спільноти не тиснути й не вимагати більш активної проукраїнської позиції); уряд Китаю переконаний – Захід підтримує Україну не через цінності, а задля власних геополітичних інтересів (в протилежному випадку він вів би себе по-іншому на Близькому Сході); «Китай не є партнером РФ. Він вважає Росію непередбаченою й не вартою довіри», проте реальних інструментів впливу на неї теж не має; КНР проти розширення НАТО, оскільки «виступає за послаблення позицій Америки як світового лідера» (натомість, активно підтримує ідею створення європейського воєнного союзу як перспективного взірця для азіатських держав); на відміну від політикуму, на рівні громадян Китайської Народної республіки існують проросійські та проукраїнські групи (їх, щонайменше, сім): «фанати Росії»; її ситуативні союзники («ворог мого ворога – мій партнер»); стратегічні реалісти (війна «відвертає увагу США від Азії»); пристосуванці (КНР «має користати з цієї війни, бо вона ослабляє і Росію, і США, і Захід»); пацифісти (вимагають негайного завершення війни, «щоб припинити страждання українського народу»); співники (задіюючи як приклад китайсько-японські конфлікти, «допевняються від уряду чіткої проукраїнської позиції»); «безумовні симпатичники України» вважають, що ця війна є протистоянням добра і зла. «Якщо Україна хоче вести успішну піар-кампанію в Китаї, вона (на думку Лу Сяюня – ОК) має знайти розумний баланс, який би був прийнятним для більшості із груп». Оскільки, як бачимо, 80 відсотків китайців так чи інакше проукраїнські (і ми це свого часу вже відслідкували на сторінках провідних ЗМІ [4, с. 32–37]), то закріпити окреслені положення не так то й складно.

Непогані, хоча й дещо реалістичніші, позиції окреслив в інтерв'ю «Армія TV» завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету

Віктор Константинов [3]. Провідна думка науковця – Китай, як і більшість країн, скрізь має власний зиск (у контексті служіння якому найбільшою цінністю стає інформація). Подібно у статті «Відносини Росії та Китаю після лютого 2022 року: спільні інтереси, але різні цінності та бачення» міркує О. Микал: чим довше Росія залишатиметься під санкціями, тим більше Китай використовуватиме ситуацію для досягнення власних зацікавлень, розсовуючи й збільшуючи прірву між двома державами [10, с. 115].

На завершення 2024 року провідний експерт в царині журналізму – «Детектор медіа» – проаналізував, що пишуть про Україну та російську агресію медіа КНР, Гонконгу і Тайваню [12]. У розвідці вкотре наголошено, що КНР з початку повномасштабного вторгнення тримається осторонь конфлікту. Принаймні – позірно. Однак у лютому 2023 року на сайті тамтешнього міністерства закордонних справ опублікували 12 пунктів «позиції Китаю щодо політичного врегулювання української кризи». Після приєднання до проєкту Бразилії перелік скоротився до шести наступних позицій: не розширювати поле бою; запустити переговірні процеси за участі всіх учасників протистоянь; посилити гуманітарну допомогу та забезпечити належний захист цивільному населенню (особливо – жінкам і дітям), те ж саме стосується й військовополонених; не використовувати ядерної, хімічної та біологічної зброї; припинити напади на АЕС. Найкрасномовнішим, на наш погляд, виявився крайній пункт: докласти «зусиль щодо зміцнення міжнародного співробітництва в галузі енергетики, валюти, фінансів, торгівлі, продовольчої безпеки та безпеки критичної інфраструктури, включаючи нафто- та газопроводи, підводні оптичні кабелі, електроенергетичні об'єкти та волоконно-оптичні мережі з метою захисту стабільності глобальних промислових поставок» [1]. Це звучить, як вимога локалізувати «свою» війну й не заважати світові торгувати та розважатися. Звісно, Україна від такої «допомоги» відмовляється.

Аби «поставити точний діагноз інформаційному простору Китаю», журналісти «Детектора...» скористалися масивом сервісу Currents API, що однаково якісно працює з традиційним і спрощеним виявами китайської мови. У запит вводилися слова 烏克蘭 і 乌克兰 (в перекладі – Україна). Найбільше матеріалів (2811) про нашу державу з 1 червня по 30 листопада 2024 року опублікували медіа Тайваню, значно менше (720) – Гонконгу і порівняно зовсім небагато (551) – Китаю. На

піку популярності 11 жовтня опинилася публікація про перебування Сі Цзіньпіна на зустрічі G20у Ріо-де-Жанейро. Голова КНР повідомив тоді, що за тисячу днів війни населення України скоротилося на 10 мільйонів, і закликав припинити бійню (підспудно гасло більшою мірою стосувалося росіян, хоч прямо Сі Цзіньпін цього не висловив). На другій позиції публікація від 21 жовтня про заяву ексгеномкомандувача ЗСУ генерала В. Залужного про початок третьої світової війни (тоді Дніпро вперше атакували північнокорейські та китайські дрони). На третьому місці аж дві новини: 18 жовтня отримано дозвіл від адміністрації Дж. Байдена використовувати далекобійну зброю і, наче, як вислід, – 20 жовтня стався запуск української ракети, яка знищила склад боєприпасів у Росії. Цікаво, що новина від 26 червня про можливий дозвіл використання ракет дальнього радіусу опинилася і на найнижчій позиції (разом з повідомленням від 26 серпня про очікувану зустріч президентів В. Зеленського і Дж. Байдена та ймовірне представлення «плану перемоги»). Слід зауважити, що майже всі популярні новини тайванські, однак розміщення в інфопросторі Піднебесної робить їх загальнодоступними.

Щодо материкових наративів, то вони, в інтерпретації штучного інтелекту, наступні: Росія пропонує мир та компроміс, а Україна відмовляється; США просять Європу взяти на себе ризики війни й припинити гонку озброєнь України; за президентства Трампа Україні й Тайваню «доведеться напружити всі зусилля»; «навіть воєнна агресія не виправдовує санкції проти Росії». Аби закріпити ситуацію, державні ЗМІ часто цитують офіційні документи Комуністичної партії Китаю. Висвітлюючи події в Україні, ці медіа «стають показово нейтральними», особливо – «у випадках повідомлень про злочини й репутаційні втрати Росії. Зокрема, трагедії, такі як обстріл лікарні «Охматдит», висвітлюються з поширенням російських заперечень або створенням атмосфери невизначеності» [12]. Війну війною, а не «українською кризою», а Росію – агресоркою (з покликаннями на світові та українські першоджерела) називають виключно тайванські медіа. З усім тим, навіть державні ЗМІ КНР, на відміну від російської пропаганди, не наполягають на офіційній відмові від територій або зміні політичного режиму.

У 2025 році ситуація співпраці українських та китайських медій не покращилася. Хоч 13 червня (після ізраїльської атаки Ірану) на тлі зближення США та Росії незалежні експерти знову заговорили про можливість

об'єднання Європи/України та Китаю. Отже, є на що сподіватися.

Висновки. ЗМІ КНР та їх ставлення до ситуації в Україні й національного медіа-простору зацікавили експертів з перших днів повномасштабного вторгнення. Однак налагодженню стосунків завадили стереотипи й необережні заяви українських медійників. Тим не менш, відсторонившись від популярної формули «друг мого ворога – мій супротивник», журналісти обох країн об'єднали зусилля в полеміках для пошуку медійного балансу. Зокрема, під час диспутів засідання круглого столу «Як китайськомовні медіа висвітлюють війну в Україні» було надано низку рекомендацій щодо сприяння налагодженню міжнародних, зокрема, й інформаційних, контактів.

Наочним прикладом якісної журналістики стали публікації китайського журналіста Лу Сяюня та його доповідь на семінарі «Глобальна Україна». Провідна думка науковця – Китай, як і більшість держав (включно із нашою), передусім захищає власні інтереси (у розрізі служіння яким неабиякою цінністю стає якісна достовірніа інформація). Це підтвердив і моніторинг ГО «Детектор медіа».

З усім тим, зважаючи на обмежену кількість наукових досліджень медіаландшафту КНР, наша розвідка запрошує до дискусій та пропонує розлогі перспективи фахових напрацювань.

Література:

1. Brazil and China present joint proposal for peace negotiations with the participation of Russia and Ukraine. *Planalto*. 2024. URL: <https://www.gov.br/planalto/en/latest-news/2024/05/brazil-and-china-present-joint-proposal-for-peace-negotiations-with-the-participation-of-russia-and-ukraine> (date of application: 01/30/2025)
2. Буцко Діана. «Частина китайців вірить у те, що Буча була інсценована»: китайські медіа та війна в Україні. *Детектор медіа*, 2023. URL: <https://detector.media/infospace/article/210452/2023-04-24-chastyna-kytaytsiv-viryt-u-te-shcho-bucha-bula-instsenovana-kytayski-media-ta-viyna-v-ukraini/> (дата звернення: 25.01.2025)
3. Константинов Віктор. Які інтереси Китаю та навіщо йому війна в Україні. *Армія TV*. 2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=M6WeYDEat48> (дата звернення: 27.01.2025)
4. Косюк Оксана. Інтермедіальний підхід до спростування стереотипів щодо діяльності китайських ЗМІ в умовах російсько-української війни. *Наукові праці МАУП. Філологія*. 2025. Вип. 1(15). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом.
5. Леврінц М. І. Компаративний корпусний аналіз висвітлення російсько-української війни в англомовній східній і західній пресі. *Східний світ*, 2023, (3 (120)).
6. Лі Сянь. Українська служба Міжнародного радіо Китаю: намагаємося робити хороше радіо, але не тільки це. *Україна–Китай*, Спеціальний випуск 2017, №1 (7).
7. Лісовська Роксолана. Полк «Азов» в Гонконзі, «біолабораторії» та «брудна бомба» – дослідниця Китаю про російську пропаганду в ЗМІ КНР. *Суспільне. Новини*. 2022. URL: <https://suspilne.media/309238-polk-azov-v-gonkonzi-biolaboratorii-ta-brudna-bomba-doslidnica-kitau-pro-rosijsku-propagandu-v-zmi-knr/> (дата звернення: 28.01.2025)
8. Лу Сяюю. Перша подія в межах проєкту «Глобальна Україна», промова доктора Xiaoyu Lu. *UCU Business School*. 2024. URL: https://www.youtube.com/watch?v=cB8_U-9vKGA&t=2233s (дата звернення: 30.01.2025)
9. Лу Сяюю. Хроніки сьогоденного Києва. *Україна–Китай*, 2023, №1 (24).
10. Микал О. К. Відносини Росії та Китаю після лютого 2022 року: спільні інтереси, але різні цінності та бачення. *Східний світ*, 2024, (4 (125)).
11. Онлайн круглий стіл на українській платформі з сучасного Китаю. Як китаємовні медіа висвітлюють війну в Україні. Українська асоціація китаєзнавців. 2022. URL: <https://sinologist.com.ua/yak-kytayemovni-media-vysvitlyuyut-vijnu-v-ukrayini-onlajn-kruglyj-stil-na-ukrayinskij-platformi-z-suchasnogo-kytau/> (дата звернення: 23.01.2025)
12. Пилипенко Андрій та ін. Безальтернативність «китайських пунктів» для «української кризи». Аналіз публікацій про Україну в медіа КНР, Гонконгу і Тайваню. *Детектор медіа*. 2024. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/37003/2024-12-19-bezalternatyvnist-kytayskykh-punktiv-dlya-ukrainskoi-kryzy-analiz-publikatsiy-pro-ukrainu-v-media-knr-gonkongu-i-tayvanu/> (дата звернення: 30.01.2025)